

ИЗВЕСТИЯ
НА
ВАРНЕНСКОТО АРХЕОЛОГИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО
В ГР. СТАЛИН

КНИГА VIII

BULLETIN
DE LA SOCIETE ARCHEOLOGIQUE A VARNA

TOME VIII

да смятаме, че паметникът произхожда от елинистическата епоха.

7. Като допълнение към статията на М. Чичкова — Калъпи за антични глинени лампи от Мизия, Годишник на Нар. археол. музей в Пловдив. II, стр. 150-156, тук публикуваме един новооткрит модел за правене калъпи за лампи (фиг. 173). Лампата-модел е намерена в лозята източно от гр. Сталин, с размери: дълж. 9.3 см, шир. 6 см и вис. 4.5 см. диаметър на диска 3.2 см. Лампата е плътна, от сивочерна глина, с издаден фитилник и плоска плътна дръжка. Сега дръжката е отчупена. На мястото на отчупването е запазен дебел слой асфалт, което показва, че още при употребата на модела дръжката е била отчупена и залепена. Гърбът на фитилника е украсен с релефна маска на мъж със широка, правоъгълна брада, преладена с прави успоредни линии, а дискът — с венец от продълговати пъпки, ограден с два релефни пръстена. Плещите на лампата са украсени с ред пъпки, като от страни на всяка една надолу се спускат извити мустачета, с изключение на крайните пъпки при фитилника, от които излиза само по едно мустаче. Дъното на лампата е плоско.

По своята форма и фина и художествена изработка моделът-лампа може да се отнесе към елинистическата епоха и е очевидно внесен отвън. Новооткритият паметник ни дава нови данни върху керамичното производство у нас и потвърждава изказаните до сега мнения за усилено производство на фина керамика от ранната епоха на съществуването на стария Одесос.

М. Мирчев

Antike Denkmäler aus der Stadt Stalin und ihren Bezirk

1. Kalksteinkopf eines Mannes, gefunden im Dorf Reka Dewna, Bez. Stalin, h. 0.225 m, br. 0.17 m und dick 0.155 m. Fig. 166.

Das Denkmal kann aus der Mitte des 2. Jahrhs. datieren.

2. Portretkopf aus Marmor, vielleicht von einer Büste, gefunden im Parke im Euxinograd, Bez. Stalin, h. 0.34 m, br. 0.23 m und dick 0.24 m. Fig. 167.

Der Kopf ist Werk der römischen Kunst aus der zweiten Hälfte des 3. Jahrhs.

3. Portretkopf einer jungen Frau aus Kalkstein. Gefunden in der Stadt Stalin, h. 0.25 m, br. 0.17 m und dick 0.22 m. Fig. 168.

Das Denkmal kann sich zur zweiten Hälfte des 2. Jahrhs. beziehen.

4. Kalksteinkopf von Statuette einer jungen Frau. Gefunden in der Stadt Stalin, h. 0.21 m, br. 0.13 m und dick 0.15 m. Fig. 169.

Das Werk muss aus dem Anfang des 3. Jahrhs. datieren.

5. Zwei Köpfe, die von D. Dimitrow im Jahrbuch der Universität in Sofia XXXIX, 17, 18 publiziert sind:

a) Marmorkopf, vielleicht von einer Büste, gefunden in der Stadt Stalin, h. 0.34 m, br. 0.21 m und dick 0.27 m. Fig. 170.

Der Kopf datiert aus dem 3. Jahr.

b) Kalksteinköpfchen eines Mannes, gefunden im Dorf Woiwodino, Bez. Stalin, h. 0.17 m, br. 0.095 m und dick 0.1 m. Fig. 171.

Das Denkmal datiert aus dem 4. Jahr.

6. Marmorkopf von einer Statue eines Faustkämpfers, gefunden in der Stadt Stalin, h. 0.25 m, br. 0.19 m und dick 0.205 m. Fig. 172.

Ihren Stützungen nach kann der Kopf zur hellenistischen Kunst bezieht werden.

7. Eine Lampe — Model aus Ton zur Ausarbeitung der Formen für Fabrikation der Tonlampen. Gefunden in der Stadt Stalin, lang 9.3 cm, breit 6 cm und hoch 4.5 cm. Fig. 173.

Das Model ist aus Griechenland oder Kleinasien importiert und kann aus der Zeit des Hellenismus datieren.

M. Mirtschew

Подова мозайка от гр. Сталин

В отчета на Варненското арх. д-во от 1914 г. се споменава, че на ул. „Цар Крум“, в двора и под къщата № 34 се намирили основи от подземна църква. По същото време при изкоп на водопроводен канал на дълбочина 1 м от нивото на улицата са открили каменни основи и множество архитектурни детайли — капители с кръстове, мозаични плочки — opus sectile и други фрагменти.

През 1933 г. собственикът на къщата копал нарочно в двора си, за да провери дали наистина в двора му има старина. На около 3.5 м дълбочина в дъното на един кръгъл изкоп с диам. 1.5 м той открил подова мозайка. След това, по нареждане на музея, собственикът заровил изкопа.

През 1949 г. Народният музей в гр. Сталин реши да предприеме сондажни проучвания в двора на къщата № 34 и впоследствие и на улицата пред къщата. Повод за тия разкопки даде изготвянето на новия градостроителен план на гр. Сталин, при изработването на който трябваше да се вземат под внимание всички по-интересни старини с оглед на тяхното запазване. От друга страна ул. „Цар Крум“, почти единствена в квартала непавирана, предстои да бъде направена и с това да се отнеме всяка възможност за по-нататъшно проучване.

Порали малките размери на двора, проучването се извърши на малка площ. Изкопът за-

почна с размери 4×8 м с посока сев-юг. На 1.8 м дълбочина от нивото на двора се откри стена, дебела 0.7 м, с посока напречна на изкопа, т. е. изток — запад. Стената е строена от големи, добре огладени квадрати варовик с дебелина равна на дебелината на стената. Наредени са в два реда върху основа от груби камъни. След откриване на тая стена изкопът продължи южно от нея и на дълбочина още 1.7 м се откри подовата мозайка. Проследявайки мозайчния под в южна посока, се стигна до нова стена, зидана от ломени камъни, която прекъсваше мозайчния под. По тоя начин откритият под се ограничаваше от север от стена с големи квадрати, която от вътрешната си страна е измазана с хоросанена мазилка, дебела 5 см, от юг — от стената с ломени камъни, а на изток и запад продължаваше под насипа в неизвестна

северна посока няма друг мозайчен под, изкопът се разшири и слезе чак до края на основата. Подова мозайка обаче тук не се оказа. Изглежда, че това е една от външните стени на сградата, още повече че на нивото на мозайката от външната страна на стената се откриха дебели каменни плочи, поставени хоризонтално, приличащи на тясна тротоарна ивица край стената. Понеже южната стена от ломени камъни пресича мозайчния под, направи се изкоп и зад нея. На дълбочина 2.3 м от нивото на двора се достигна до един под, направен от дебел пласт хоросан. Под тоя под, след като се стигна до нивото на мозайката от другата страна, се откри част от самата нея, представляваща другият ѝ краен бордюру с вит мотив. Изглежда, че тоя по-късен зид, който е пресякъл мозайчния под, е унищожил един цял ред

Фиг. 174. Подова мозайка от гр. Сталин.
Fig. 174. Bodenmosaik aus der Stadt Stalin

дължина. Откритата площ бе с размери $3.5 \text{ м} \times 3.45 \text{ м}$ (фиг. 174). Подовата мозайка е работена от пет цвята мозайчни кубчета — бял мрамор, син мрамор и червени, жълти и т. кафяви керамични късчета. Върху откритата част от пода са дадени в два успоредни реда по три квадрата, запълнени с различни мотиви (фиг. 175). Тия квадрати са вписани в други по-големи квадрати, разположени диагонално към тях и пресичащи се едни други с ъглите си. Останалите пространства между големите квадрати са запълнени с по-малки орнаменти — средните четири с еднакъв мотив във вид на плетеница. От север, т. е. по едната дълга страна на пода, мозайката завършва с бордюру от вит орнамент, а едноцветното поле извън него е оживено с малки прекръстосани кръгчета. За да се провери дали зад стената от квадрати в

Фиг. 175. Детайл от мозайката
Fig. 175. Detail von der Mosaik

от големите квадратни орнаменти, като от другата страна е останал само бордюрът.

Откритата част от мозаичния под бе демонстрирана на части.

Мозаичните кубчета са споени върху тънък пласт червен хоросан, под който следва дебел пласт от груб хоросан, който споява наредените отдолу камъни и изравнява повърхността. Интересното тук е, че в този хоросан изобилно са примесени малки мозаични кубчета със страна до 5 мм от разноцветни минерали и тъмно стъкло, а също и малки късове от бял хоросан със запазени по тях мозаични камъчета със широки фуги между тях.

След вдигането на мозаичния под се оказа, че теренът под мозайката не е здрав, а насип, което именно се бе и отразило на пода, който въпреки дебелата подложка се бе огънал. Тук се направи опит да се проследи насипът надолу, но след като се копа повече от метър и се стигна на дълбочина близо 5 м от нивото на двора, копането се прекрати поради невъзможност да се изхвърля пръстта, без да стигне до здрав терен или друг под, какъвто можеше да се очаква.

Все пак от направените наблюдения можем да извлечем следните предположения. От обстоятелството, че сградата с мозаичен под е построена върху насипна почва и че в основния хоросан на нейната мозайка са примесени други мозаични камъчета от очевидно по-стара мозайка, можем да твърдим, че тя е построена върху останките на по-стара сграда, за чийто произход за сега не може да се каже нищо. Самата сграда с мозаичния под, по техниката на строежа на стената с квадрати и на самата мозайка, която със своите плетени мотиви спада към т. н. опус александринум, можем да отнесем към III в. Стената от ломени камъни, която пресича мозаичния под, заедно с хоросанения под южно от нея е по всяка вероятност част от по-късната сграда на християнски храм, от който сигурно произхождат намерените порано на същото място варовикови капители с кръстове.

М Мирчев

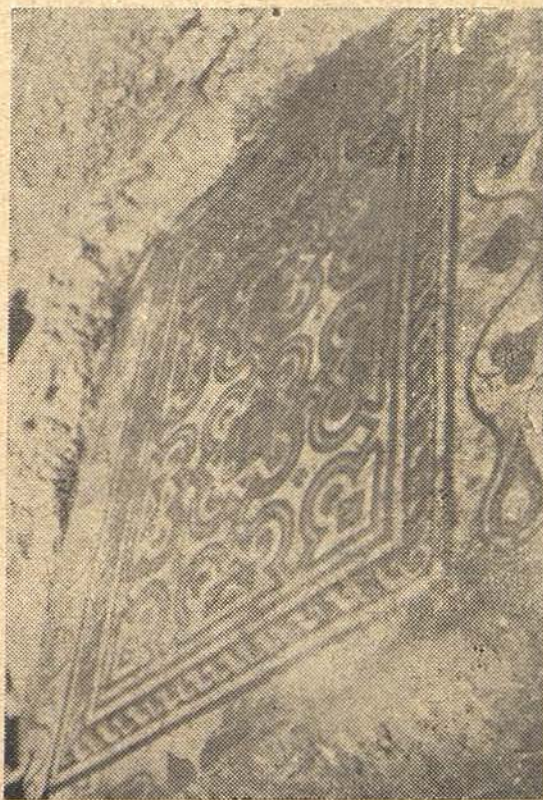
Eine Bodenmosaik aus der Stadt Stalin

Im Jahre 1949 wurde in der Stadt Stalin, im Hofe einer Privatwohnung, 3,5 m unter dem Niveau, Teil von einer Bodenmosaik in Massen 3,50 × 3,45 m entdeckt. Die Mosaik ist mit Mosaikstücken in 5 Farben ausgearbeitet und bildet Quadraten mit mannigfaltigen Ornamenten ausgefüllt. Die Mosaik lässt sich zum 3. oder 4. Jahrhundert datieren.

M. Mirtschew

Подова мозайка в с. Р. Левня

През есента на 1949 г. дъждовната вода, стичаща се по южната канавка на старото шосе, водещо за гр. Сталин, откри на около 50 м от каменния мост само на 10 см под сегашното ниво на шосето част от подова мозайка. Понеже мястото на находката беше много неудобно — на сред пътя — и имаше опасност от нейното пълно похабяване, наложи се веднага да се предприемат разкопки, макар и в ограничен размер, за разкриване на мозайката и нейното изваждане. При разкопките се откри много добре запазена многоцветна мозайка, която покрива пода на помещение с размери 4,22 × 3,97 м (фиг. 176). От изток подът е ограничен от каменен зид, дебел 0,6 м, със запазена височина 0,5 м, а от север се огражда от пръстенна стена, образувана от изсъхнала, набита кал, изляна в куфраж; тая стена е дебела също 0,6 м. И двете стени отвътре са измазани с груба варова мазилка, дебела 2 см. От запад мозаичният под не е ограден с нищо — поне сега не личат никакви следи от стена. От юг подът е ограничен от четири мраморни неполирани плочи. Тия плочи, изглежда, са поставени по-късно, защото при поставянето им са оронени няколко реда мозаични камъчета и повреденото място е замазано с хоросан, който споява мозайката и плочите. До тези плочи, в южна посока, при разкопките, извършени в крайпътния насип, се откри нов мозаичен под

Фиг. 176. Подова мозайка от с. Река Левня
Fig. 176. Bodenmosaik aus Reka Dewna